

Güvenç, E. (2022). J. P. Sartre felsefesinde varlığın fazladanlığı ve bulantı duygusu. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(43), 1145-1175.

DOI: 10.21550/sosbilder.1063144
Araştırma Makalesi / Research Article

J. P. SARTRE FELSEFESİNDE VARLIĞIN FAZLADANLIĞI VE BULANTI DUYGUSU*

Emel GÜVENÇ**

Gönderim Tarihi / Sending Date: 26 Ocak / January 2022
Kabul Tarihi / Acceptance Date: 7 Mart / March 2022

ÖZET

Varoluşçuluk, bireye vurgu yapan, varoluş sorununa odaklanan, gelenekçi felsefeyi sığ bulan felsefelerin ortak adıdır. O nedenle tek bir varoluşçuluktan değil varoluşçu felsefelerden söz edilebilir. Önemli bir varoluşçu filozof olan Sartre'a göre yeryüzüne atılmış olumsal bir varlık olarak insan, fazladanlığının bilincine vardığında varoluşun saçmalığını idrak eder. Bu idrak onda bulantı hissi uyandırır. Sartre felsefesinde bulantı, özgürlüğünün farkına varan bireyin sorumluluklarının ağırlığıyla tecrübe ettiği bunaltı duygusundan farklı bir deneyimdir. Bulantı, olumsuzluğunun bilincine varan bireyin hissettiği tikslenme duygusudur; boğucu bir sıkıntıdır; bir tür iç daralmasıdır. Bedeniyle kendinde varlık olan insan, bilinciyle kendisi için varlık olarak yeryüzünde bulantıyı tecrübe eder ve başkasıyla gerilimli bir ilişki içinde yaşar. Bu makalede Sartre'ın fenomenolojik ontolojisinin önemli kavramlarından olan kendinde varlık, kendisi için varlık kategorileri incelenmiş ve başkasının varoluşuna değinilmiştir; varlığın kökensel olumsuzluğu bağlamında ortaya çıkan fazladanlık bilincinin ve bulantı hissinin nelığı üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın amacını, Sartre'ın içeriklendirdiği şekilde varlığın fazladanlığının ve bulantı duygusunun açıklanması oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: kendinde varlık, kendisi için varlık, başkası için varlık, fazladanlık, bulantı

* Bu makale, yazarın 2013 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalında tamamladığı *J. P. Sartre Felsefesinde Bulantı Kavramı* adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Bursa / TÜRKİYE, emelguvencsim@gmail.com

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences
Cilt: 23 Sayı: 43 / Volume: 23 Issue: 43

The Redundancy of Existence and the Feeling of Nausea in the Philosophy of Sartre

ABSTRACT

Existentialism is the common name of philosophies that emphasize the individual, focus on the problem of existence, and find traditionalist philosophy shallow. Therefore, it is possible to talk about existential philosophies, not a single existentialism. According to Sartre, an important existentialist philosopher, man, as a contingent being thrown to the earth, realizes the absurdity of existence when he becomes conscious of his redundancy. This realization makes him feel nauseous. In Sartre's philosophy, nausea is an experience different from the feeling of anxiety experienced by the individual who realizes his freedom with the weight of his responsibilities. Nausea is the feeling of disgust felt by the individual who becomes conscious of his contingency. The human being, who is a being-in-itself with his body, experiences nausea on earth as being-for-itself with his consciousness and lives in a tense relationship with other. In this article, the categories of being-in-itself and being-for-itself, which are considered among the important concepts of Sartre's phenomenological ontology, are examined and the existence of other is mentioned; In this study, the nature of the consciousness of redundancy and the feeling of nausea emerging in the context of the originary contingency of existence are emphasized. The aim of our study is to investigate the redundancy of being and the feeling of nausea in Sartre's philosophy.

Key Words: *being in itself, being for itself, being for others, redundancy, nausea*

Giriş

Varoluşçu felsefeler genel olarak kendi kendisini sorunsallaştıran çağımız insanını konu edinir; metafizik sorunlara yoğunlaşmak yerine somut insanın terk edilmişliğini, kaygısını, hiçlik duygusunu, iç sıkıntısını ele alır. Bireyin irade özgürlüğüne sahip olduğunu yani bir nevi özgürlüğe mahkûm olduğunu dillendiren varoluşçuluk, insanın sabit, değişmez bir yapıda olmadığını ve varoluşun özden önce geldiğini savunur. Varoluşçuluğa göre hakikat bütünüyle öznedir ve hiçbir soyutlama tekil varoluşun gerçekliğinin kavranmasında yeterli değildir. Bu doğrultuda öznenen hareket eden, öznel hakikatlerin önemine vurgu

yapan Sartre varoluşçuluğuna göre insan, dünyasal yaşamında seçim yapma sorumluluğundan kaçamaz; öylesine, rastlantı eseri var olduğu bu anlamsız dünyada kendi değerlerini yine kendisi belirlemek zorundadır.

Ateist varoluşçulukta evren rasyonel yollarla anlamlandırılmayacak kadar saçmadır. Böyle bir evrende rastlantısal olarak bulunan insan ancak kendi çabasıyla varoluşunu anlamlandırabilir. Varoluşçu felsefeler, insanı başkası için varlık olarak ele alır. Ben'in varlık koşulu ötekisidir. Ben, kendisini öteki olmadan anlayamaz (Cevizci, 1999: 890). Bilinç sahibi olan özgür insan, olmuş bitmiş bir varlık değil, var olmakta olan yani varoluşan bir varlık olduğu için kendisinin, başkasının bakışı tarafından nesneleştirilmesine, bulunduğu durum içine hapsedilmesine izin vermek istemez. Bu durum onun başkasıyla olan ilişkilerinde gerilim yaşamasına neden olur. Sartre felsefesinde bireyin başkasını cehennem olarak algıladığı ve yeryüzüne atılmış, terkedilmiş, yalnız ama özgür bir birey olarak varoluştugu belirtilir (Güvenç, 2013: 75).

Ateist ve teist olmak üzere iki farklı kanada sahip olan varoluşçuluğun teist kanadının ön plana çıkan isimleri arasında Soren Kierkegaard, Karl Jaspers ve Gabriel Marcel sayılabilir. Ateist kanadında ise ilk akla gelen isimler Jean Paul Sartre ve Martin Heidegger'dir. Teist varoluşçu felsefelerde insanın aşkın bir varlığa olan yöneliminin onun tüm varoluşsal durumlarında belirleyici olduğu düşünülür; Tanrı'ya inanan insanın yalnız, terkedilmiş, yüzüstü bırakılmış bir var olan olarak değerlendirilemeyeceği belirtilir. Bu bağlamda teist varoluşçu felsefelerde Tanrı'nın insanın kendini belirleme özgürlüğünü elinden alan bir varlık olarak değil, aksine insanın varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olan bir varlık olarak değerlendirildiği söylenebilir. Tanrı fikrini çelişkili bulan ateist varoluşçu felsefelerde ise durum bunun aksi yöndedir. Varoluşçuluğun ateist kanadında, varoluşunu gerçekleştirmek isteyen insan için Tanrı, evrenin varlık şartı değildir. Eş deyişle insan var olmak için Tanrı'ya muhtaç değildir. Sartre'a göre Tanrı'ya ilişkin farklı

bakış açılarına sahip olan bu iki kanat *varoluşun özden önce geldiği* noktasında birleşirler (Sartre, 2010b: 61).

Genellikle öz ve varoluş felsefi açıdan birbiriyle karşı karşıya getirilen kavramlardır. Bir şeyin özünden bahsedilirken o şeyin varoluşundan bağımsız olduğu düşünülen ve kalıcılık arz eden nitelikler topluluğuna gönderme yapılır. Varoluş, öz ün aksine yaşayan gerçekliğe, yeryüzünde aktüel olarak bulunmaya işaret eder ve değişmezliğe, durağanlığa değil, dinamik bir yapılanmaya gönderme yapar. Varoluşçu felsefeler bütün insanlarda ortak olan bir özün, değişmez bir insan doğasının varlığını kesin bir dille reddederler; her insanın kendi varlığını seçebileceğini iddia ederler (Sartre, 2010b: 8). Bu bağlamda varoluşçu filozof Sartre şunları söyler: “İlkin insan vardır; yani insan önce dünyaya gelir, var olur, ondan sonra kendisini belirler, özünü ortaya çıkarır” (Sartre, 2010b: 63). Sartre’a göre açıklamaların ve nedenlerin dünyası varoluşun dünyası değildir (Sartre, 2016: 166). Çünkü insanı, nesnelere açıkladığımız tarzda açıklayamayız. Bir nesnenin, örneğin bir masanın önceden belirlenmiş bir özü vardır. Masa belirli bir amaç doğrultusunda tasarlanmış ve imal edilmiştir; yani masanın özü varoluşundan önce gelmiştir. Dolayısıyla insan dışında tüm var olanlarda öz varoluştan önce gelirken yalnız insanda varoluş özden önce gelir.

Sartre’a göre kendi özünü belirlemeye yazgılı olan insan bir yaratıcının eseri değildir. Bu bağlamda Tanrı’nın (masayı imal eden marangoz misali) insanı belli bir öze göre yaratan aşkın bir varlık olduğuna ilişkin düşüncelerin tamamı geçersizdir. Sartre için Tanrı’nın olmadığı bir evrende insanın önceden belirlenmiş bir özünün olduğu inancı hiçbir sağlam temele dayanmaz. Tanrının varlığının ve dolayısıyla evren üzerindeki etkisinin devre dışı bırakıldığı düşünsel bir yapılanmada doğal olarak insan da bir taslağa, belirli bir öze, bir amaca göre yaratılmamıştır. O hâlde insan önce var olan ve sonra kendi özünü belirleyen varlıktır (Cevizci, 1999: 752).

İnsan hayatına zorunluluğun ya da gerekliliğin hâkim olmadığını söyleyen Sartre'a göre hayatının bir heykelin ya da bir sanat eserinin ki gibi zorunlu bir şeye dayanmasını isteyen ve evrenin usla kurulmuş bir yapısı olmasını dileyen insanın arzusu gerçekleşmesi olanaksız bir arzudur. Ne yazık ki dünya da insan da hiç için var olmuşlardır ve bütünüyle fazladandırlar (Sartre, 2010b: 41-42). Sartre, mutlak olumsuzluğun bilincine varan, sebepsizliğiyle ve fazladanlığıyla yüzleşmeye cesaret eden yani kendini aldatmaktan vazgeçen insanın kaçınılmaz olarak varlık karşısında bulantı hissedeceğini belirtir. Burada bulantı varoluşsal bir deneyim olarak kendisini gösterir.

Sartre felsefesinin önemli kavramlarından olan *kendinde-varlık* ve *kendisi-için-varlık*, varlığın farklı modaliteleridir (Bozkurt, 1984: 139). Kendisi-için-varlık, kendinde-varlık olmadan var olamaz. Sartre'ın içeriklendirdiği şekliyle *bulantı* kavramını incelemeden önce ilkin Sartre'ın sistematize ettiği varlık modaliteleri üzerinde durmak ve bu doğrultuda varlığın kökensel olumsuzluğunun idrakiyle ortaya çıkan fazladanlık bilincini incelemek bulantı duygusunun doğru şekilde anlaşılması için elzemdir.

1. Sartre Felsefesinde Varlık Kategorileri

1.1. Kendinde Varlık

Sartre felsefesinde varlığın farklı modaliteleri vardır. Bunlardan ilki *kendinde-varlık* tır. Kendinde-varlık, varlığının herhangi bir sebebi bulunmayan, değişmez olandır. Bu varlık türü, objelerin ve eşyaların cansız dünyasına karşılık gelir. Bir masa lambasının ya da bir vazunun kendisini şekillendirme yani özünü belirleme imkânı yoktur. Ne ise o olmak zorunda olan kendinde-varlık, bir diğer var olma biçimi olan kendisi-için-varlığın tam karşısında yer alır. Sartre bu durumu şöyle ifade eder: “Ne ise o olmak kendinde varlığın olumsal bir ilkesidir. Kendindenin gizi yoktur o somdur... Geçişler, oluşlar varlığın henüz olacağı şey olmadığını ve daha şimdiden olmadığı şey olduğunu

söylemeye imkân veren her şey, bütün bunlar ilke olarak ona yasaklanmıştır” (Sartre, 2010a: 43). Tamamlanmış ve kendisiyle dolu olan kendinde-varlık son şeklini almış dolayısıyla her türlü değişim imkânından mahrum bırakılmış varlıktır.

Kendinde-varlık söz konusu olduğunda varoluş özden önce değil, öz varoluştan önce gelir. Tanrı tanımaz bir varoluşçu olan Sartre için bu durum us yoluyla açıklanabilir bir durum değildir. Kendinde-varlık sebepsizdir; mümkün ya da zorunlu varlıktan da türemiş değildir; o nedenle saçmadır (Gürsoy, 1987: 34-35). Kendinde-varlık yaratılmamıştır, olumsaldır; kendisiyle doludur; saydam değildir; başkalığı, içi, sırrı yoktur. O, bilinci kendisine hizmet etmeye iterek onu edilgenleşmeye zorlar, ona sıkıntı verir. Buna karşın bilinç, kendisi-için-varlıktır; varlıkta bir boşluk, eksiklik (Direk, 2010: 19). Kendinde-varlık, kendisinden başka bir şey olma imkânına sahip değildir. Bu hâliyle o, “başkaları ile bağlantı kurmayan, hiçbir çatlağı olmayan ve içine girilmesi imkânsız bir granit kitlesi gibidir” (Moeller, 1969: 134-135). Kendinde-varlık, kendi kendisiyle özdeştir. Deniz kıyısında rastlanan yosunlu bir taş sadece yosunlu bir taştır; yani ne ise odur, sebepsizdir. Herhangi bir varlık nedeni yoktur; bütünüyle fazladandır. İşte bu sebepsiz, olumsal ve saçma varlık karşısında insan tiksinti duyar. Sartre felsefesinde bu duygunun adı *bulantı*dır. İnsanın karşısında bulantı duyduğu bu saçma, fazladan varlık âlemi ancak bilincin müdahalesiyle anlam kazanır. Foulquie’ye göre kendinde-varlık, hiçbir varlık zorunluluğu taşımaz; o kendisini tanıyan bilinçle karşılaşmadan önce, ne bu, ne de şudur. Anlamsız ve bulantı veren kaosun bir parçasıdır (Foulquie, 1976: 80-81).

Sartre’a göre kendinde varlığın saf olumsallığını idrak eden bireyin kaçıp kurtulabileceği başka bir varlık sahası yoktur. Kendisi de dâhil olmak üzere tüm varlığın anlamsız olduğunun bilincine varan bireyin varoluşunu gerçekleştirme sorumluluğunu askıya alması düşünülemez. Eş deyişle bir yandan tüm varlığın sebepsizliğini kavrayan

birey diğer yandan bu sebepsiz varlıklar âleminde her şeye rağmen özünü belirlemekten yani kendisini inşa etmekten sorumludur. İnsanın insan olmaklığından dolayı içerisine düştüğü bu dilemma onun hissettiği bulantının asıl sebebidir.

1.2. Kendisi İçin Varlık

Sartre felsefesinde üzerinde durulan bir diğer varlık türü *kendisi-için-varlıktır*. Kendinde-varlık nesnel dünyaya karşılık gelirken, kendisi-için-varlık insanın bilincine tekabül eder. İnsan ağaç gibi mermer taşı gibi ya da bir su testisi gibi vardır. Yani bir boyutuyla o kendinde varlıktır. Fakat onun kendinde varlıktan farkı aynı zamanda kendisi-için-varlık olmasına olanak tanıyan yanıdır; yani bir bilince sahip oluşudur. Bu iki varlık türü hem görünüşte hem de temelde böylesine birbirlerinin karşıtı olmalarına rağmen, aynı varlığın değişik ve farklı durumlardaki tezahürleridir.

Sartre için *kendisinde kendi varlığının eksikliği olan varlık*, kendisi için varlıktır. “Olmayan varlık aracılığıyla onun olmadığı varlığı oluşturan olumsuzlama, eksiklikler” (Sartre, 2010a: 149). Sartre, eksikliği, *eksik olan, eksikliği duyulan, eksik olanın eksikliğini duyan* olarak üç aşamada inceler. O, “*Varlık ve Hiçlik*”te ay örneği üzerinden bu konuyu işler: “İnsanın dünyasında, eksikliği-olan olarak kendini görüye veren tam olmayan varlık, eksik olan tarafından -yani olmadığı şey tarafından- kendi varlığında oluşturulur; son dördün evresindeki aya son dördün olarak varlığını kazandıran şey dolunaydır; var olanı belirleyen var olmayandır” (Sartre, 2010a: 148-149).

Kendisi için, kendinde varlıktan farklı olarak kendi kendini mütemadiyen yaratan varlıktır. Kendisi için, kendinde varlık gibi kendisiyle dopdolu olmadığı için eksiklikler; içinde bir hiçlik barındırır. Yani kendisi için, kendisinin hiçliği olmak durumundadır (Sartre, 2010a: 139). Bu doğrultuda bilinç eksikliğini duyduğu bir bütünlüğe ve aşmaya doğru yönelir (Murdoch, 1981: 74). İnsan gerçekliği, kendisiyle

çakışmaya doğru sürekli bir öteye geçme edimidir ama bu çakışma hiçbir zaman verilmemiştir (Sartre, 2010a: 152). “Her bilinç, ... olmak için ...nın eksikliğini çeker” (Sartre, 2010a: 166). Sartre bilinç tarafından duyulan bu eksikliğin mutsuzluk verici olduğunu ifade eder. Ona göre insan varlığı kendi-için olmaktan çıkmaksızın kendineye erişemeyeceği için ıstırap çeker; o muktedir olmadığı bir gerçekliğin sürekli istilası altındadır. Bundan dolayı insan gerçekliği mutsuz bilinçtir; bu mutsuzluğun ötesine geçebilme imkânına da sahip değildir (Sartre, 2010a: 153).

Sartre’a göre kişilik, bir projeden, bir tür kendini aşmaktan ibarettir; insanın kişiliği kendine verdiği bir söz, tutmayı önemseydiği bir vaattir. Dünya içinde varlık olduğunun apaçık bilincinde olan Sartre tüm dünyaya egemen olan ve varlığın çok önemsenmesini sağlayan ciddiyet anlayışına şüpheyle yaklaşır. Varlığın bu denli ciddiye alınması insanı kayma ediminden uzaklaştırır; onu durağan olana, verili değerlere bağlar ve bu hâliyle ciddiyet anlayışı kendindenin donukluğuyla benzerlik gösterir. Ona göre kendilerini dünyadaki konumlarından yola çıkarak tanımlayan, değerlendiren ciddi adamlar dünyaya aittirler, onlar kendilerinden çıkış olanaklarını ve dolayısıyla özgürlüklerini kendi derinliklerine gömerler (Bertholet, 2009: 240-241).

Sartre’a göre bilincin ideali olan *kendinde kendisi için varlık* olma durumu ancak Tanrı gibi aşkın bir varlığa atfedilebilir. O, “*Varlık ve Hiçlik*”te, kendisi içinin kendinde olma arzusunun nafile bir arzu olduğunu şu sözlerle dile döker: “Her insan gerçekliği, varlığı temellendirmek ve aynı anda da kendi kendisinin temeli olarak olumsuzluktan kurtulan kendineyi, dinlerin Tanrı diye adlandırdıkları *enscausa sui*yi (kendinin nedeni olan varlık) oluşturmak üzere kendini yitirmeye doğru atılımda bulunduğu ölçüde bir çiledir” (Sartre, 2010a: 758). Tanrı’nın varlığının kabul edilebilir olmadığını söyleyen Sartre’a göre kendisi için varlığın bu tutkusu erişilemez bir tutkudur. Foulquie bu durumu bilincin hastalıklı durumu olarak nitelendirir ve şunları söyler:

“Bir <kendi için kendi> durumuna insanoğlu hiçbir zaman erişemez. Ne var ki durmadan onun peşinden koşmaya da hüküm giymiştir. İşte bilinci bir felaket ve bir hastalık durumuna sokan da budur” (Foulquie, 1976: 95).

Sartre felsefesinde olduğum benlik, henüz olmadığım benliğe bağlıdır. Sartre’ın ünlü eseri “*Bulantı*”da romanın başkahramanı Roquentin yalnızca şimdinin var olduğunu, yokluk ile nitelendirdiği için geçmişin kendisini engelleyemeyeceğini ve şimdiki benliğinin *gerçekleşmemiş olanı* başarmak için çabalaması gerektiğini fark eder ve böylelikle olduğu benliğin olmadığı benlikle yakın ilişki hâlinde olduğunu idrak eder. Nitekim Sartre’a göre geleceğin olasılıkları, varoluşan benliğin gizli olan potansiyelinin aktive edilmesine aracılık edebilir. İnsan bir ideale doğru çabalarken kendisini hiçlikten çekip alır; olmak istediği *bene* doğru kendisini aşabilir. Varoluşunu gerçekleştirmek isteyen birey, seçim yapma yetisi sayesinde her zaman bir ideali aktüelleştirmeye yönelik eylemde bulunabilir (Gibbs, 2011: 65-66). Sartre, insanı, kendisiyle hiçliğin dünyaya geldiği varlık olarak tanımlar. Ona göre varoluşan birey, olduğu şeye mahkûm değildir. O, olmak istediği ama henüz olmadığı varlıktır. İnsan şu anda her ne ise, onun ötesine geçebilir (Bozkurt, 1984: 140). Yani o, olduğu şeyden vazgeçip olmadığı şey olabilir.

Sartre’da olgusalılık, verili olarak bulduğumdur. Dünyada bulunmayı, ebeveynimi, bedenimi ve daha birçok şeyi kendim seçmemişimdir. Fakat dünyasal yaşamımda belli bir durum içine yerleşmiş olmam mutlak özgürlüğümü elimden almaz. Önemli olan hangi durum içinde bulunduğum değil, içinde bulunduğum durumu ne yaptığımdır. Dolayısıyla bilinç sahibi bir varlık olarak insan olmadığı şey olma olanağını her zaman içinde barındıran aynı zamanda olduğu şey olarak kendisini değiştirme potansiyeline de daimi olarak sahip olan varlıktır. Bu hâliyle kendisi-için-varlık, kendinde varlıktan hiçliğe sahip oluşuyla ayrılır. Zorunsuzluğunun, fazladanlığının, rastlantısallığının

bilincinde olan kendisi-için-varlık her ne olmak istiyorsa o olma imkânını üzerinde olanak olarak taşıyan varlıktır. Bu durum onu kendindenin donuk yapısından ayırır.

1.3. Sartre Felsefesinde Başkasının Varoluşu

Sartre felsefesinin önemli kavramlarından biri *başkası-için-varlık* tır. Başkası hem kendinde varlık hem de kendisi için varlık olarak vardır. Bir yanıyla benim karşımda diğer nesnelere gibi bir nesne olarak duran, varoluşu bana bağlı olan başkası, diğer yanıyla kendisi için varlık olarak yani bilinç sahibi bir özne olarak vardır. Varoluşun varlık olarak ben, benim dışında kalan bir başkasıyla ilişkiye girdiğimde onun tarafından kuşatılırım. Bir kendisi-için-varlık olan ben başkasının bakışına maruz kaldığımda kendi olmaktan olduğum ben olarak değil *nesne ben* olarak edilgenleştirilirim; kendimi başkalarından yalıtarak yaşamayı seçtiğimde ise yalnız kalırım.

Sartre felsefesinde *başkasının varoluşu*, kendisi için varlığın diğer insanlarla ilişkilerinde onlar tarafından nesneleştirilmesi durumuna karşılık gelir. Başkası, dünya görüşümüzü bulandıran, bizi nesneleştiren bir bakış şeklinde ortaya çıkar (Cevizci, 1999: 661). Başkası, *ben* in varlık koşuludur. Başkasının duyguları, düşünceleri benim deneyimlerime tesir eder. Ben başkasını görürken başkası da beni görür. Böylelikle o beni, ben onu etkiler dururuz. Başkasının bakışı beni nesneleştirirken aynı zamanda beni kendinde varlığa dönüştürür, beni sabitler ve böylelikle özgürlüğümü elimden alır. Neticede başkasının bakışıyla nesneleştirilen *bene* ulaşmam imkânsızlaşır (Güvenç, 2013: 52). Foulquie, *nesneleştirilmiş beni* şöyle açıklar:

“Ne var ki, başkası, dünyayı benden ayırıp götürmekle de kalmaz; benim gerçek benliğimi yani olmayı aklımdan geçirdiğim varlığı da yele verir. İlkini beni yargılar ve hakkımda bir fikir edinir. Elbette bunu benim düşündüklerime göre değil, bedenime, o andaki durumuma ya da daha çok geçmişime göre yapar. Başkası için ben, ne ise, ya da o zamana kadar ne oldu ise ancak o olan bir <kendinde > ye indirgenirim. Çünkü onun

benim hakkımda edindiği fikirde benim olmak istediğim şey -ki bu benim varlığımı oluşturur-kesinlikle göz önünde tutulmaz.” (Foulquie, 1976: 85)

Denis Bertholet, “*Sartre*” adlı eserinde Sartre’ın başkasının varlığını tehlikeli bir yabancı olarak algılandığını şu sözlerle dile döker: Sartre “çocukluğunda içinde bir üçüncü kişi bulunan bir dükkâna girme düşüncesiyle korkuya kapılması gibi ötekinin bakışı sorununda sıkıntıya düşer” (Bertholet, 2009: 349). Sartre’a göre başkasının *bene* bakışı ve bu bakışla *beni* nesneleştirisi, hareketsizleştirisi, *benin* kendisine yabancılaşmasına aracılık eder. Eğer ben, başkasının bana dair imgesine uymaya kalkışırsam kendim olmayan bir şeye benzemeye başlarım ve doğal olarak kendimden uzaklaşmış, başkasının nesnellik oyununa gelmiş olurum (Bertholet, 2009: 349).

Başkası tarafından nesneleştirilen ben, yine de başkasından vazgeçemem. Kendime ilişkin yaptığım tüm tanımlamalarda başkasındaki *beni* referans alırım. Sartre’a göre başkası, benim kendi hakkımdaki tüm düşüncelerimin zorunlu koşuludur. *Benin* kendisine erişebilmesi başkasının aracılığıyla mümkündür. Bu hususu, Sartre “*Özgürlük Yolları*” romanının kahramanı Daniel’in dilinden şöyle ifade eder: “Gerçek olan şu ki ben senin aracılığın olmadan nasıl kendime erişemiyorsam, sen de kendini bulmak, kendini tanımak için bana muhtaçsın” (Sartre, 1994: 408-409).

Görüldüğü üzere *ben*, başkasıyla iletişim kuran, ona ihtiyaç duyan varlıktır. Fakat ben ve başkası arasındaki söz konusu iletişim mutlu bir iletişim olmaktan çok uzaktır. Başkası huzur veren, güvenilir olan değil aksine endişe uyandıran, içtenliksiz olan, ürperti veren varlıktır. Başkasındaki ben, aslında *benin* kendisi değildir. Başkasının bakışı beni hapseder, belirli bir varlık kipinde beni dondurur ve yalnız bırakır. Mounier bunu şöyle ifade eder: “Bakışlar evreni paronayak evrenin buzlu yalnızlığını kurmaya yönelir. Hiç kimse yoktur. Antoine Raquentin hiç kimse için var değildir” (Mounier, 1986: 148).

“*Bulantı*” romanının kahramanı Raquentin başkalarının arasında ama onlara yabancılaşmış ve doğal olarak yalnızlaşmış olarak kendisini kavrar. Nesnelere kendinde, donuk yapısından ve yapışkanlığından bulantı duyan Raquentin varoluşun saçmalığını, anlamsızlığını idrak etmeyen, her gününü verili bir anlam örgüsü içinde, sorgulamadan yaşayan başkalarına karşı tıpkı nesnelere duyduğu türden bir tiksime duyar ve sevinçli, akıllı uslu insan sesleri arasında ne kadar yalnız olduğunu fark eder. Bu insanların vakitlerini dertleşmekle, birbirleriyle aynı düşüncede olduklarını anlayıp mutluluk duymakla geçirmeleri ona bütünüyle saçma görünür (Sartre, 2016: 17). Başkasının varoluşunu bir huzursuzluk kaynağı olarak tecrübe eden Raquentin lokantada gözlemlediği bir çift üzerine şu tespitleri yapar:

“Beni ilgilendirdikleri doğru, ama biraz canımı da sıkıyorlar. Onları kendimden öyle uzak hissediyorum ki. Sıcaktan gevşiyorlar; yüreklerinde, aynı hafif ve tatlı düş sürüp gidiyor. Tedirgin değil, sarı duvarlara ve insanlara güvenle bakıyorlar; dünyayı şu hâliyle iyi ve yerinde buluyorlar; her biri, belli bir süre için, hayatının anlamını, ötekinin hayatında buluyor. Yakında, ikisinin tek bir hayatı olacak; ağır ve ılık bir hayat, anlamsız bir hayat. Ama bunun farkına varmayacaklar. İkisi de mutlu. Peki sonra?” (Sartre, 2016: 139)

Özgür ama bir o kadar da yalnız olarak varoluşan bireyin, başkalarının varlığı karşısında duyduğu iç sıkıntısı, Sartre’ın “*Bulantı*” romanında türdeşleriyle çatışki yaşayan ama aynı zamanda onların varlığına da muhtaç olan Raquentin üzerinden işlenir. Nitekim hayatlarının sınırsız saçmalığını örtbas eden ve böylelikle kendilerini aldatarak mutlu oldukları sanısıyla yaşayan başkaları Raquentin’i bulantıya sürükleyen süreçte pay sahibidirler. Dolayısıyla Sartre felsefesinde başkasının varoluşu, varoluşan bireyin duyduğu bulantıyı azaltan değil arttıran bir faktör olarak kendisini sunar.

2. Bulantı Duygusu ve Varlığın Fazladanlığı

2.1. Varlığın Fazladanlığı

Fazladanlık bilinci, aşkın varlığın devre dışı bırakıldığı bir dünyada sebepsiz, anlamsız ve bir başına kalan bireyin olumsuzluğunu idrakiyle ortaya çıkan bir tür farkındalıktır. Var olmak için bir bedene ihtiyaç duyan bilincin ilk hissettiği şey, kendinde varlığın fazladanlığıdır. Dünyanın saçma olduğunu ve her hangi bir aşkın amaçtan yalıtılmış olduğunu fark eden birey bulantıyı tecrübe eder. Sartre Bulantı'nın kahramanı Raquentin'in dilinden bu fazladanlık hissini açılar:

“Utanç içinde bulunan ve belirsiz bir tedirginlik duyan her var olan, ötekilerin karşısında kendini fazlalık olarak hissediyordu. FAZLALIK... Şurada duran atkestanesi fazlalıktı. Vellada da fazlalıktı. Ve ben (yumuşak, güçsüz, müstehcen, sindirim yapıp duran, kara düşüncelerle salınan) ben de fazlalıktım... Şu gereksiz varoluşlardan hiç olmazsa birini ortadan kaldırmak için, canıma kıymaya hazırlanır gibi oluyordum. Ama ölümüm bile fazlalık olacaktı. Cesedim de; şu güleç bahçenin dibinde, çınar ağaçlarının arasında, şu çakıl taşlarının üzerinde, kanım da fazlalık olacak; en sonunda temizlenmiş kabuğu çıkarılmış, dişler gibi temiz ve ak pak kemiklerim de fazlalık olarak kalacaktı. Her zaman için fazlalıktım ben.” (Sartre, 2016: 191)

Zorunluluğun karşıtı olan olumsuzluk kavramı, *varlığının nedeni kendinde bulunmayan* (Timuçin, 2004: 378) nitelenebilir için kullanılır. Var olma edimi kendisini sürekli yoklayan bir olumsuzluğun ve yalnız kalmışlık hissini tehdidi altındadır (Bertholet, 2009: 123). Sartre, öz yaşam öyküsünü anlattığı “*Sözcükler*” adlı eserinde kendisinden yola çıkarak hissettiği fazladanlık duygusunu şu sözlerle dile döker: “Kendimi fazlalık olarak duyuyordum, öyleyse yok olup gitmek gerekiyordu. Sürekli olarak öldürülme cezasına çarptırılmak üzere yargıç önünde bulunan tatsız bir neşelenmeydim ben” (Sartre, 1989: 75).

Sartre politik arka planı olmayan, İspanya savaşına değindiği “*Duvar*” (bk. Sartre, 2016) adlı öyküsünde bir idam mahkûmunun son

gecesini anlatır. Bu eserinde Sartre, insanın kendisini yaşamdan sıyrıp sıyrılamayacağını, inançlarından, dini kabullerinden, aşklarından verili değerlerinden ve alışa geldiği her şeyden vazgeçtiğinde geriye ne kalacağını sorgular. Bu bağlamda Sartre, yaşamın hiçbir şey olduğunu, gidenin yerine yenisinin konulabileceğini, varoluşumuzun, mevcut durumumuzun tamamının saçma olduğunu dillendirir. Sartre'ın yazma edimi (tıpkı “*Bulantı*”nın kahramanı Raquentin’de olduğu gibi) varlığın fazladanlığı hissiyle paralel şekilde tecrübe edilen varoluşun saçmalığı karşısında bir başkaldırı, olumsuzluk duygusuna karşı bir tür direniş olarak değerlendirilebilir (Bertholet, 2009: 182).

Kendisi için varlığın varoluşunun rastlantısal ve anlamsız olduğunun bilincine varması, onda, öfke ve bulantı duygularıyla birlikte kaygı uyandırır. Sartre’a göre “yaratılmamış, varlık nedeni bulunmayan, bir başka varlıkla hiçbir bağı bulunmayan kendinde-varlık, ebediyen fazladandır” (Sartre, 2010a: 44). Bu doğrultuda bedeniyle kendinde varlık olan kendisi için varlık “kendini hiç uğruna orada olan olarak, fazladan olarak kavrar” (Sartre, 2010a: 145).

“Kendisi-için, olduğu hâliyle, kendi-içinin olmamış olmasının da mümkün oluşu olarak, olgunun olanca olumsuzluğuna sahiptir. Hiçleyici özgürlüğümün kendi kendisini iç daralması aracılığıyla kavraması gibi, kendi-için de olgusallığının bilincindedir: tümüyle nedensiz oluşun duygusunu taşır, kendini hiç uğruna orada olan olarak, fazladan olan olarak kavrar.” (Sartre, 2010a: 145)

Sartre, her şeyin olumsal olduğu dünyada zorunlu bir varoluş nedenimiz olmaksızın tüm kesinliklerden uzak tuhaf bir şekilde var olduğumuzu ve bundan dolayı içinde endişe, acı ve şaşkınlık duygularını barındıran bulantı duygusunu tecrübe ettiğimizi düşünür (Strathern, 1998: 31-32). Nitekim Sartre’a göre olumsuzluğun hâkim olduğu dünyasal yaşamda varoluşu, kendi kendinin nedeni olan bir üst varlıkla yani Tanrı düşüncesiyle anlamlandırmaya çalışmak ve bu doğrultuda fazladanlığının bilincine varmaktan ısrarla kaçınmak küçümsemeyi hak

eden bir tutumdur. “*Bulantı*”nın kahramanı Antoine Roquentin bu küçümsemeyi şöyle dillendirir:

“*Hiçbir zorunlu varlık varoluşu açıklayamaz. Çünkü olumsuzluk bir sahte görünüş, ortadan kaldırılabilecek bir dış görünüş değildir; mutlak olanın kendisidir, bu yüzden yetkin bir temelsizliktir. Şu bahçe, şu kent, ben kendim, her şey temelsiz ve nedensizdir. Bunun farkına vardığımız zaman yüreğiniz bulanır... Bulantı budur işte.*” (Sartre, 2016: 195)

Sartre’a göre insanın beden sahibi oluşu onun olumsuzluğunun göstergesidir. Bu doğrultuda insanın, kendinde varlık kategorisinde değerlendirilen nesnelere âlemiyle ilişki hâlindeyken, bu âlemi aşılması güç olan bir tedirginlik kaynağı olarak tecrübe etmesi olağandır (Gürsoy, 1987: 83). Ona göre bir beden içerisinde var olan ve dünyayla etkileşimde bulunan insan, varlığının fazladanlığından dolayı tiksinti hissedebilir. Bulantının kahramanı Roquentin, tedirgin, kendinden sıkılmış bir bilinçle fazladanlığından tiksinti duyar.

“Bulantı’dan sonra birçok kişi deli olduğumu ya da bir delinin öyküsünü anlattığımı söyledi” (Contât, 2004: 81) diyen Sartre’a göre dünya, bulantı veren, saçma sapan koca bir varlıktır. İnsan zamansal ve mekânsal olarak neden şimdi ve burada bulunduğunu boş yere sorgular. Çünkü bunlara verilebilecek akla uygun yanıtlar asla bulunamayacaktır. İnsanın doğumu gibi ölümü de saçmadır. Böyle bir dünya karşısında tiksinti duyan Roquentin şöyle söyler: “Dünya her yanda bulunuyordu, önde, arkada. Ondandan önce hiçbir şey yoktu. Hiçbir şey. Onun var olmadığı bir an yoktu. Beni tedirgin eden buydu işte; şu akan kurtçuğun varlığı için hiçbir neden yoktu kuşkusuz. Ama var olmaması da olanaklı değildi” (Sartre, 2016: 200).

Bir beden içinde olmak zorunda olduğu için kendinde varlığın olumsuzluğuna maruz kalan *kendisi için*, aşmak isteyip de aşamadığı kendisinin varlığı karşısında bulantı duyar. Bu bağlamda kendisi için varlığın tecrübe ettiği bulantının temel sebeplerinden biri de insanın kendi sonluluğunu idrak edişidir. Sartre metaforik bir dille yazdığı kısa

romanı “*İş İşten Geçti*”de (bk. Sartre, 1963) insanın ölüme yazgılı varlık oluşunu ve yaşamın sonluluğu karşısında hissettiği bulantı duygusunu anlatır. Bu bağlamda bulantı, dünyaya atılmışlığını ve rastlantısal olarak var olduğunu idrak eden insanın evrenin saçmalığına, varlığın fazladanlığına, nesnelere insan üzerindeki baskın gücüne karşı duyduğu tiksintiyi ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.

2.2. Bulantı Duygusu

Sartre, kahramanı Raquentin’in varlık karşısında hissettiği tiksinti hissini “*Bulantı*” adlı eserinde etkileyici bir üslupla anlatır. Ona göre varlığın olumsuzluğu karşısında fazladanlığını hisseden birey, kendisini varoluşuyla yüzleşmeye götüren *bulantı* duygusunu tecrübe eder.

Bulantı, görünen dünyanın dışında bir varlık sahası olduğunu kabul etmeyen insanın tecrübe ettiği ağır psikolojik durumun ifadesidir (Güvenç, 2013: 55). Sartre “*Bulantı*”nın düşünsel bir tezi doğrulamak amacıyla değil, yaşamış bir deneyimi anlatmak için yazıldığını belirtir (Sartre, 2010b: 41). Mounier, bulantı üzerine şunları söyler:

“Olumsuz ve saçmayı barındıran, bir çeşit doluluğa sahip olan kendinde varlık, ham var olandır bu. Ne var ki bir ölü doluluktur bu, bir ölüm doluluğudur. Kendinde varlık, saçma bir biçimde, kendine dönmeksizin, kendini aşmaksızın, kendile dolu olarak, kendine karşı donuk olarak yalnızca olduğu şeydir. Kimliksizdir, gizlidir, fazladandır. Ve bundan çıkan tüm budala olmayanların duydukları şu belirsiz ve boğucu sıkıntı ‘bulantı’dır.” (Mounier, 1986: 81-82)

Sartre “*Bulantı*” adlı romanında, kahramanı Raquentin üzerinden varoluşan bireyin hissettiği bulantı duygusunu etraflıca anlatır. Raquentin’in bulantıyı ilk tecrübe ettiği an, deniz kıyısında eline aldığı bir çakıl taşının yapışkanlığını hissettiği andır; bu onda katlanılması zor bir tiksinti hissi uyandırır. Çakıl taşı hareketsiz, saçma, kendisiyle dolu bir varlık olarak karşısında durmaktadır (Sartre, 2016: 16). Bu taş çamura bulandığı için cıvık ve yapışkandır. Sartre bulantı duygusundan bahsederken sıklıkla yapışkanlığa, cıvıklığa vurgu yapar. Bu vurgu onun

somut yaşantılarından izler taşır. Çalıştığı okulun öğretmenlerinden biriyle buluştuğu yemek masasına getirilen ıslak, salyalı bir istiridye onun fizyolojik açıdan bulantı hissetmesine neden olur. Yumuşak, salyalı ve dişil eğilimli bu varlık daha sonra Sartre'ın kitabı “*Varlık ve Hiçlik*”te üzerinde durulan *cıvık olma* durumunun zeminini hazırlar (Bertholet, 2009: 165). Burada yapışkanlık varoluşsal bir kategori olarak sunulur. Sartre'a göre objelerin yapışkan, cıvık (hatta salyalı) bir boyutu vardır. Fakat bu yapışkanlık sadece nesnelere atfen okunabilecek bir özellik değildir. Dünyasal varoluş, geçmiş yaşantılar, başkasının varlığı, kendi kendini aldatan bilinç gibi birçok kavram zaman zaman yapışkan olarak nitelendirilebilir. Mounier'e göre tüm yaşam, kendinde varlık, kendisi için varlığın kendisine yabancılaşmasına aracılık ettiği müddetçe yapışkanın tehdidi altındadır (Mounier, 1986: 89).

Bir hiç uğruna nedensizce varoluşan insanın hissettiği tikslenme duygusu, Sartre'ın “*Bulantı*” adlı romanında nesne korkusu, fazladanlık duygusu, varoluşun saçmalığı, yaşamın sonluluğu, insanın yalnızlığı gibi temalar üzerinden açılır. Söz konusu romanın kahramanı Raquentin, aşına olduğu çevresinde günlük rutinleri doğrultusunda yaşayıp giderken hiç beklenmedik bir anda başka bir gerçekliğin bilincine varır. Bu gerçeklik o zamana kadar kendisini belli etmeyen, bir yerlerde ortaya çıkmayı bekleyen ve ortaya çıktığı gibi Raquentin'in tüm hayatında gedikler açan ve varlıkların varoluş nedenlerini yerle bir eden, anlamlandırılması güç bir gerçekliktir (Robbe-Grillet, 1982: 143-145). Bu bağlamda denilebilir ki: Raquentin'in hayatında birden bire ortaya çıkan, tek-düze yaşamını allak bullak eden ve bulantı hissini doğmasına neden olan nesne korkusu, onun nesnelere varlığını doğrudan idrak etmesinden değil bu nesnelere kendisi üzerinde hâkimiyet kurduğunu düşünmesinden kaynaklanır. Raquentin insanın hizmetine sunulan canlı olmayan nesnelere canlı bir hayvan gibi kendisine dokunmasını, kendisiyle bağlantı kurmasını çekilmez bir durum olarak nitelendirmeye ve nesnelere karşısında korku hissetmeye başlar (Sartre, 2016: 20).

Söz konusu romanda Raquentin’in bulantı hissetmesine neden olan etmenlerden bir diğeri, yeryüzünde nedensiz olarak var olduğunun bilincine varmasıdır. O, bu durumu şöyle dillendirir: “Düşünüyorum da diyorum gülerek, hepimiz şurada oturmuşuz. O değerli varoluşumuzu sürdürmek için yiyip içiyoruz. Oysa var olmaya devam etmemiz için hiçbir, ama hiçbir neden yok” (Sartre, 2016: 144). Sartre’a göre insanların çoğunluğu Raquentin’in idrak ettiği bu gerçekle yüzleşmekten bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde kaçınırlar; zihinsel konfor alanlarının bozulmasını istemezler. Bu doğrultuda Sartre, hayatlarını sınırsız saçmalığa kapatan, böylelikle kendilerini aldatan ve varoluştuklarını duymaktan inatla kaçınan insanların hiçbirinin herhangi bir kimse ya da bir şey için gerekli olmadıklarını düşünmeye kalkışmadıklarını belirtir (Sartre, 2016: 144).

Kendisi için, kendindenin zorunsuz, fazladan varlığını kavradığında ve bir bedene sahip olduğu için kendinde varlık olarak dramatik şekilde var olduğunu idrak ettiğinde tiksinti duyar. Sartre, insanın beden sahibi olduğu için bir yanıla kendinde varlık oluşundan, ereksizliğinden ve yaratılmamışlığından dolayı içine düştüğü çaresizliği şu sözlerle anlatır: “Var olan her şey, nedensiz ortaya çıkar, zavallılığı yüzünden varoluşunu sürdürür ve rastgele ölür” (Sartre, 2016: 199).

Sartre’a göre insanın karşısında tamamen edilgin kaldığı ölüm olgusu bulantıyı ortaya çıkaran temel etkenlerden biridir. Kendisi-için-varlık yaşamın sonluluğu karşısında kendisini çaresiz hisseder. Bu bağlamda Sartre ölümü aşkın bir varlığa referansla anlamlandırmaya çalışan ve bir öte dünya inancıyla şekillenen dini öğretilerin safsatadan ibaret olduğuna inanır. Ona göre tek gerçek hayat şimdi burada yaşadığımız hayattır; ama ne yazık ki insan bu gerçeği kabullenmek yerine ölüm karşısında nafil avuntular bulmaya ve böylelikle kendisini teselli etmeye çalışır. Hâlbuki insan, yadsınamayacak bir gerçeklik olarak kendi mutlak sonuna doğru ilerler. Tek gerçek hayatın bu dünyadaki hayat olduğuyula ve bundan sonra başka bir varoluş kipinde

bulunamayacak oluşuyla kendini aldatmadan yüzleşen insanın kaçınılmaz olarak hissedeceği duygu bulantı duygusu olacaktır. Bulantı duygusunun yaşamın sonluluğunu apaçık idrak eden insanın yapışkana bulaşmadan var olabilmesine aracılık edebileceğine inanan Sartre için bu duygu yaşanması zor da olsa varoluşunu gerçekleştirmek isteyen insan için gerekli olan varoluşsal bir tecrübedir (Güvenç, 2013: 78).

Görüldüğü üzere bilinç, kendi varoluşunun temelsizliğini, varlığın olumsuzluğunu fark ettiğinde acı çeker ve varoluşun mutlak saçmalığı onda bulantı hissinin uyanmasına neden olur. Olması muhtemel birçok varoluş durumundan sadece rastlantı eseri bulunduğu zamanda ve mekânda olan, tesadüfi olarak ırkı, cinsiyeti, ebeveyni belirlenen insan, neden şimdi ve burada olduğunu sorgular. Sartre'a göre bu sorgulamanın neticesinde ulaşılabilecek açıklamaların hiç biri tatmin edici olmayacaktır. Bu durumda yapılabilecek tek açıklama evrenin varlığının nedensizliğidir. İnsan, kendisinin ve kendisi dışındaki her şeyin amaçsızca var olduğunu, başı-sonu belirsiz olan, nereden gelip nereye gittiği rasyonel yollarla açıklanamayan bu evrende bilinç sahibi bir varlık olarak kontrol altına alamayacağı bir kendinde varlığın idrakiyle tüm gerçeklik karşısında şüphe duyar. Nitekim insanın ve diğer var olanların şimdi-burada içinde buldukları varoluşsal durum olası birçok alternatif durum arasından sadece rastlantı eseri şu an olduğu şekliyle tahakkuk etmiştir. Paris'te Fransız bir ailenin en küçük kızı olarak dünyaya gelen bir çocuk Ürdün'de fakir bir işçinin engelli oğlu olarak da dünyaya gelebilirdi; tabii hiç doğmamış olması da olasılıklar arasındaydı. Benzer şekilde yolda aracı arıza yaptığı için o gün işten izin alan bir memur iş yerinde çıkan yangından rastlantı eseri kurtulmuş olabilirdi. Bu örneklerin ilkinde söz konusu çocuğun içinde bulunduğu varoluşsal durumun kendisi tarafından belirlenmediğine yani kendisine her hangi bir seçim hakkı verilmediğine tanık oluruz. İkinci örnekteyse tesadüfi olarak değişen koşulların kişinin hayatında belirleyici faktör olarak devreye girdiğini gözlemleriz. Her iki örnekte de dikkat çekici

olan nokta bireyin hayatına olumsuzluğun hâkim olduğudur. Bu ve buna benzer tüm durumlar evrende zorunluluğun değil rastlantının mutlak hâkimiyetinin göstergesidir. Dolayısıyla Sartre felsefesinde zorunsuzluğun, nedensizliğin hüküm sürdüğü bu evren için yapılabilecek en makul açıklama evrenin varlığının saçma ve anlamsız olduğu yönündedir.

Özü hiçlik olan ve varlıkla ilişkisinde kendinde varlığın doluluğuna hiçbir şekilde sahip olamayacak olan bilincin, *kendinde kendisi için olma* isteği ulaşılmaması olanaksız bir tutkudan ibarettir. Kendisi içinin, *kendinde kendisi için* olamayacak olması onu bulantıya sürükleyen temel nedenlerdendir. Bu bağlamda Kenan Gürsoy, bulantı üzerine şunları söyler:

“Bulantı; insanın, varlığın manasızlığı ve hayatın beyhudeliği karşısında duçar olduğu irkilme ve tiksinden bir ifadesidir. (...) Bulantı, insanın dünyayı ve hayatı çevreleyen bu olumsuzluk ve boşlukla karşılaşmasının getirdiği bir tecrübedir. İnsan bir taraftan varlığın bütün ağırlığını ve kendi hayatı üzerindeki müessiriyetini hissetmekte diğer taraftan ise bu varlık diye isimlendirdiği şeyin bir manasızlıktan ibaret olduğunu idrak etmektedir.” (Gürsoy, 1987: 80)

Roquentin varoluşun saçmalığını kavradıktan sonra şaşkınlık, tedirginlik, nefret ve tiksinden duygularını tecrübe eder. “Bana verilmiş, hem de bir hiç için verilmiş olan hayat karşısında şaşırılmış durumdayım,” (Sartre, 2016: 223) diyen Roquentin’in şaşkınlık duygusu nedensizliğinin farkına varmasından kaynaklanır. Sartre’a göre insan hayatı hiçliğe yazgılıdır. O, “*Akıl Çağı*” adlı romanında kahramanına söylediği şu cümlelerle bu düşüncesini açık eder: “Bir hiç için bir sürü gürültü (...) Hiç için... Bu yaşam ona hiç için bağışlanmıştı, kendisi hiçti...” (Sartre, 1999: 320)

Sartre’da bulantının ortaya çıkması için bireyin varlığa şüpheyle yaklaşması gerekir. Varlığa şüpheyle yaklaşan birey, sorgulanmamış ve dolayısıyla içselleştirilmemiş değerlere ve mevcut düzene ilişkin şüphe

duymaya başladığında ayağının altındaki zeminin kaydığını hisseder. Bu eğreti varoluş, gelmekte olan bulantının habercisidir. Sartre'ın ünlü romanının bulantıyı yoğun şekilde deneyimleyen kahramanı Antoine Roquentin, paradoksal şekilde anlamaya çalıştığı bir gerçekliğin içine dalmış ve ondan kopmuş bir adamdır. Roquentin, düzenli bir evren düşüncesinin kendisi için rahatlatıcı olduğunu bilir; varlığının bir anlamı olduğuna, olumsal bir varlık olmadığına inanmak ister. Bulantı duygusunu yeni yeni tecrübe etmeye başladığı zamanlarda “bunca düzenli bir dünyadan korkulur mu?” (Sartre, 2016: 17) diyerek kendisini teskin etmeye çalışır. Fakat artık inançlarından, ahlaki değerlerinden kısacası düzenli hayatının tamamından şüphe duymaya başlamıştır. Raquentin için en acı veren şey kendi varlığına ilişkin duyduğu şüphedir.

Sartre'ın roman kahramanı Raquentin üzerinden anlatmaya çalıştığı bulantı hissi aslında bireyin deneyimlediği varoluşsal depresyonun ifadesidir. Bu bağlamda Sartre'a göre insanın varoluşuyla yüzleşmesi yani varoluşunu gerçekleştirmesi için gerekli olan bedeli ödemesi ve dolayısıyla bulantı duygusunu tecrübe etmesi gerekir. Nesnelerin kendiliğindenliği karşısında hissedilen bulantı sadece cansız varlıklarla kurulan ilişkide gündeme gelmez. İnsan, kendisine ve türdeşlerine karşı da bulantı hissedebilir. İnsanın kendisiyle ya da başkalarıyla etkileşim hâlindeyken rahatsız edici boyutlarda tecrübe ettiği bulantı duygusu, iğrenmeyi ve yalnızlaşmayı da beraberinde getirir; mevcut düzeni allak bullak eder; her şeyin gereksiz, fazladan olarak görülmesine neden olur (Michaels Kerr, 2010). Sartre “*Varlık ve Hiçlik*” adlı eserinde bulantı üzerine şunları söyler:

“Benim tadım olan ve ondan kurtulmak için gösterdiğim çabalarda bile bana eşlik eden yavan [fade] ve mesafesiz bir tadın kendi içinim tarafından bu sürekli kavranışı, bir başka yerde bulantı [Nausée] adıyla betimlemiş olduğumuz şeydir. Gizli ve üstesinden gelinmez bir bulantı bedenimi durmadan bilincime gösterir; ondan kurtulmak için bazen hoşluğu ya da fizik acıyı bile arayabiliriz, ama acı ya da hoşluk bilinç tarafından var edildikleri andan itibaren bilincin olgusallığını ve

olumsallığını göstermeye koyulurlar ve kendilerini bulantı fonu üzerinde açığa çıkarırlar. Bu bulantı terimini, fizyolojik öğürmelerimizden devşirilmiş bir eğretileme gibi anlamak zorunda olmamız bir yana, tersine, bizi kusmaya götüren bütün somut ve ampirik bulantılar (kokmuş et, taze kan, dışkular, vb. karşısındaki bulantılar) onun temeli üzerinde ortaya çıkarlar.” (Sartre, 2010a: 442)

Sartre’ın dile döktüğü şekliyle bulantı hissi hayatın belli bir kesitinde kendisini hissettiren sonrasında ortadan kaybolan bir duygu durumu değildir. Varoluşunu gerçekleştirmek isteyen insan söz konusu duyguyla yaşamayı öğrenmelidir. Nitekim Sartre, mevcut koşullara göre bulantı duygusunun farklı oranlarda tecrübe edilebileceğini fakat gelip geçici bir hastalık gibi düşünülemeyeceğini, bu duygunun insanın kendi öz varlığının bir yansıması olduğunu romanının kahramanı Roquentin üzerinden dillendirir:

“Bulantı biraz yakamı bıraktı. Ama geri döneceğini biliyorum; benim normal hâlim o. Ne var ki bugün vücudum onu kaldıramayacak kadar bitkin. Hastalar da kimi zaman acılarını duymayacak kadar bitkin düşerler. Canım sıkılıyor, başka bir şey değil. Ara sıra öyle şiddetle esniyorum ki, gözlerimden yaş geliyor. Derin, kopkoyu bir sıkıntı bu; varoluşun ta kendisi; benim yapıldığım hamur.” (Sartre 2016: 199)

Bulantı duygusu, Roquentin’in hayatın anlamsızlığını keşfedişle birlikte onu çepeçevre sarmıştır. Bu doğrultuda bulantının varoluşsal bir tecrübe olduğu ve bulantıyı deneyimleyen kimsenin eş zamanlı olarak varoluşsal sıkıntıyı da tecrübe ettiği ve varoluşunu gerçekleştirme yolunda ilk adımı attığı söylenebilir. Ancak, insanın kendi varlığını diğer tüm var olanlar gibi fazladan olarak kavraması, düşünsel ve eylemsel olarak hareketsizliğe, boş vermişliğe çağrı olarak değerlendirilmemelidir. Nitekim insan özgür bir varlık olarak bu anlamsız evrende kendi varlığının anlamını yine kendisi bulmak zorunluluğu içinde tüm yapıp ettiklerinden sorumludur.

Sartre’a göre insan Tanrısız bir dünyada olumsuzluğuyla, yalnızlığıyla ve sonlu varoluşuyla başa çıkabilmelidir. Varoluşunu

gerçekleştirmek için verili hiçbir değere boyun eğmemeli, zorunsuzluğuyla yüzleşmeli ve kendi kendisinin nedeni olmalıdır yani kendi değerlerini yine kendisi belirlemelidir. Çünkü o özgürlüğe yazgılı bir varlıktır. Bu bağlamda bulantı hissi, aslında insanı varoluşunu gerçekleştirmeye zorlayan ontolojik bir kavram olarak değerlendirilebilir. Nitekim insanın sebepsiz varoluşuyla yüzleşmesi sonucu ortaya çıkan ve bu hâliyle içinde olumsuzluk barındıran bulantı duygusu, aynı zamanda insanın varoluşunu gerçekleştirmesi için deneyimlenmesi gereken bir duygudur. Alain Robbe Grillet “*Bulantının Mirasçıları Bizleriz*” adlı yazısında bulantının, geleneksel değerlerin, dış yüzün sorgulanmasını içerdiğini dillendirerek bulantının bu varoluşsal değerine vurgu yapar ve şöyle söyler:

“Nerede olursak olalım, usçuluğun ve rahat gerçeklerin (bizi aynı zanda hem koruyan, hem de tutsak eden dünya düzeninin) cilasını biraz kazınamız yeterlidir. Anlamaların ve yasaların güzel yapısı, ansızın bir gösteriş olduğunu ele verir; korkunun üzerine, umutsuzluğun, çılgınlığın üzerine göz boyamak için resimlenmiş sofuca bir yalandır bu.” (Robbe-Grillet, 1982: 143)

Everett L. Hamner’e göre olumsuzluğun farkına varan ve bu doğrultuda Tanrı, insan, ölüm, intihar gibi birçok görkemli kavramla yüzleşen ve bu yüzleşmeyle gelen bulantıyı deneyimleyen insan varoluşunu gerçekleştirme yoluna girmiş insandır (Hamner, 2003: 191). Özelden Roquentin’in iç daralmasını ve kaygısını betimleyen bulantı duygusu genelde tüm bireylere iki şey arasında seçim yapma imkânı sunar: Kişi ya varoluşun saçmalığını tanır ve buna rağmen kendine yabancılaşarak ve varoluşunu gerçekleştirmekten uzaklaşarak yaşamına devam eder ya da şimdi ve burada özgürlüğünün farkındalığıyla ve seçimlerinin kendisine yüklediği tüm sorumluluğu üstlenmiş bir şekilde varoluşunu gerçekleştirme yolunu tutar (Gibbs, 2011: 71). Dolayısıyla bulantı, kim olduğumuzu belirleyen, bizi belli kalıplar içine hapseden, geçmiş eylemlerimizin şimdiki varlığımızın değerini belirlediğini iddia eden kısacası var olmakta olan bireyin özgürlüğünü, varoluşunu

gerçekleştirme imkânını elinden alan her türlü sınırlandırma girişimine ilişkin duyulan bir tiksintiyi de içerir (Clayton, 2009). Bu bağlamda bulantıyı tecrübe eden Raquentin'in edebi olana yönelik tutkusu, absürt bir dünyada bireyin anlamı ancak kendisinin inşa edebileceği imasını taşır.

Sartre'a göre bulantıyı deneyimleyen insan, özgürlüğünün farkındalığıyla bu duyguyu alt edebilir. İnsan seçimleri doğrultusunda dünyasal varoluşunu anlamlandırabilir. Sartre'ın "*Bulantı*" romanının kahramanı Roguentin, özsüz varoluşunu kavrayan, yeryüzünde bulunuşunun olumsuzluğunu idrak eden ve bundan dolayı anlamsızlık içinde bocalayan insanı simgeler. Söz konusu romanda Raquentin'in öncelikle adını koyamadığı bir tür tiksintime hissettiğine sonrasındaysa bu duygunun neden kaynaklandığına, nasıl ortaya çıktığına dair farkındalık kazandığına tanık oluruz. Süreç içinde Raquentin bu duyguyla nasıl baş edebileceğini, dünyanın saçmalığı karşısında nasıl var olabileceğini sorgulama boyutuna gelir. Bu sorgulama sonucunda onun için bir kurtuluş umudu belirir. Dışarıdan gelen, verili değerlerin tamamına karşı şüphe duyan Raquentin'in bulduğu çıkış yolu başkalarının yönergelerinden bağımsız kendisi tarafından bulgulan bir çıkış yoludur. Raquentin yoğun iç sıkıntısıyla geçirdiği zamanların ardından bir müzik sesinde, zenci bir kadının şarkısında varoluşunu nasıl anlamlı hâle getireceğine dair bir bilinç kazanır. Duyduğu ezgi bulantıyla gelen sıkıntıdan onu kurtarır. Raquentin anlar ki; insanı zorunsuzluktan ve dolayısıyla bulantıdan uzaklaştıracak şey tıpkı bu dinlediği melodide olduğu gibi bir sanat eseri yaratmaktır (Sartre, 2016: 223). Örneğin insanın varoluşunu anlamlandırabilecek bir kitap yazmaktır. Roguentin'in bulduğu çıkış yolunda rastlantı eseri olan, hiçbir şekilde haklı çıkarılamayan, yapışkan, kaygan ve tiksinti veren tüm varoluşsal durumlar kendilerini zorunluluğa, ölümsüzlüğe bırakıp ortadan kaybolurlar. Burada Sartre'ın kahramanı Raquentin ile kendisi arasında

bir özdeşlik kurduğu söylenebilir. Nitekim yazmak Sartre için de tüm yaşamını anlamlandıran varoluşsal bir gerçekliğe işaret eder.

Bulantı ve bunaltı birbirine yakın kavramlar gibi görünseler de aslında bu kavramlar Sartre felsefesinde birbirlerinden farklı anlam örgüleri içinde kullanılırlar. Bunaltı, bulantı duygusundan farklı olarak özgürlüğünün farkına varan insanın bu özgürlüğün gereği olarak seçim yapma ve bu seçimlerin sorumluluğunu üstlenme noktasında tecrübe ettiği iç daralmasına karşılık gelir. Sartre bu konuda şöyle yazar:

“Dünyanın içine bırakılmış durumdayım; ama bu, suyun üzerinde yüzen tahta parçası gibi düşman bir evrenin içinde terk edilmiş ve edilgin olarak kalacağım anlamına gelmez. Bu, tersine, kendimi aniden tek başına ve yardımsız olarak olanca sorumluluğunu taşıdığım bir dünyanın içinde angaje olmuş bir hâlde bulmam demektir ve ben, ne yaparsam yapayım, bir an için bile olsa, kendimi bu sorumluluktan kopartmam, çünkü sorumluluklardan kaçma arzudan bile sorumluyum.” (Sartre, 2010a: 690)

Sartre’a göre dünyanın saçmalığı ya da insanın terk edilmişliği, insanın kendi varoluşunu gerçekleştirme imkânını, seçme sorumluluğunu dolayısıyla özgürlüğünü elinden almaz. İnsan dünyaya atılmış da olsa, yapa yalnız da kalsa Tanrısız bir evrende yaşamına anlam yükleyebilir. Sartre, varoluşun nedensizliğini ve özgürlüğün insana yüklediği sorumluluğu *“Yaşanmayan Zaman”* adlı romanının başkahramanı Mathieu’nün dilinden şöyle anlatır:

“Kilise yıkılabilir, bir otobüsün açtığı delikte ölüp gidebilirim, yaşamımın içine düşebilirim yeniden. Hiçbir şey benden bu ölümsüz anı koparıp alamaz. Hiçbir şey... Siyah göğün altında taşları tutuşturan o kupkuru yıldırım var olacaktı. Her zaman, sonsuzluğa dek; mutlak, nedensiz, mantıksız, amaçsız bu süreklilikten başka geçmiş, geleceği olmayan, karşılıksız, apansız ve inanılmayacak kadar güzel. (Mathieu) Birden “özgürüm!” dedi. Ve sevinci biranda ezen, öldüren bir korkuya döndü.” (Sartre, 1994: 353)

Sonuç olarak denilebilir ki: Bulantıyı deneyimleyen insan, özgürlüğünü kullanarak bu duyguyu alt etmek için harekete geçmelidir. Bu özgürlük sorumluluk gerektiren, insanı yalnızlaştıran, bedeli ağır olsa da insana yakışan gerçek özgürlüktür.

Sonuç

Varoluşçuluğun en etkin isimlerinden olan J. P. Sartre tüm yapıtlarında tekil bireyin varoluşunu konu edinir ve insan varlığını *kendinde varlık, kendisi için varlık ve başkası için varlık* olarak sınıflandırır. Kendinde varlık, kendisiyle özdeş olan yani neyse o olan varlıktır; fazladandır; sebepsiz ve saçmadır. Bilinç, bir bedene bağlı olmaksızın var olamayacağı için kendisi için varlık da bir boyutuyla kendinde varlık olmak durumundadır. Kendisi için varlık kendinde varlıktan farklı olarak bilinç sahibidir; ne ise o değildir, ne değilse odur. Rastlantısal olarak var olduğunu idrak eden bilinç, bu sebepsiz ve anlamsız varoluş karşısında bulantı hisseder. Bu bağlamda başkalarının varlığı bulantı hissini azaltmaz aksine artırır. Birey, başkasının varlığını rahatsız edici, sıkıntı verici bir durum olarak tecrübe eder. Başkasının bakışıyla nesneleştirilen bilinç sahibi birey, *olmakta olma* boyutunu hiçe sayan başkasına yabancılaşır. Başkasıyla arasında kurulan bu gergin ilişki kendisi için varlığı bulantıya sürükler. Sartre'a göre varlığının olumsuzluğunu ve yeryüzünde fazladan bir varlık olarak rastlantı eseri bulunduğunu kavrayan ve bundan dolayı bulantı hisseden birey için tüm saçmalığına rağmen yaşanacak tek gerçek dünya bu dünyadır. Tanrı'nın olmadığı böyle bir dünyada varlığa gerçek anlamını verecek olan bireyin kendisidir. Kendisine verili varoluşsal durumlarla dünyaya gelen yani cinsiyetini, ebeveynini, kalıtsal özelliklerini ve buna benzer daha birçok faktörü belirleyemeyen insan her şeye rağmen yine de içinde bulunduğu koşullar her ne olursa olsun olmak istediği *beni* tasarlayabilir ve bu tasarımı gerçekleştirmeye doğru harekete geçebilir; her ne değilse o olabilir. Dolayısıyla yeryüzüne atılmış olumsuz bir varlık olan birey, bulantıdan kaçıp kurtulmasa da onunla baş etmeyi öğrenebilir. Nitekim

varoluşunu bilinçli olarak gerçekleştirme yoluna giren insan bulantıyla gelen farkındalıklara sahip çıkmalıdır. Çünkü bulantı, insanı varoluşunu gerçekleştirmeye taşıyan ontolojik bir hâldir ve ancak varlığa şüpheyle yaklaşan insanda açığa çıkar.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Yapılan bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Kaynakça

- Bertholet, D. (2009). *Sartre*. (Çev: Z. İlkelen), İthaki Yayınları.
- Bozkurt, N. (1984). Jean-Paul Sartre'in insan anlayışı. *Felsefe Arkivi*, (25), 133-167.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Clayton, C. (2009). Nausea, melancholy and the internal negation of the past. *Sartre Studies International*, 15(2), 1-16.
- Contât, M. (2004). *Sartre Sartre'ı anlatıyor - Filozofun 70 yaşındaki otoportresi*. (Çev: T. Ilgaz), Yapı Kredi Yayınları.
- Direk, Z. (2010). Bir entelektüel olarak Jean Paul Sartre. Z. Direk, G. Çankaya Eksen (Ed.), *Jean-Paul Sartre: Tarihin Sorumluluğunu Almak Kitabı* içinde (15-39. ss.), Metis Yayınları.
- Foulquie, P. (1976). *Varoluşçu felsefe*. (Çev: Y. Şahan), Gelişim Yayınları.
- Gibbs, J. (2011). Reading and be-ing: Finding meaning in Jean-Paul Sartre's La Nausée. *Sartre Studies International*, 17(1), 61-74.
- Gürsoy, K. (1987). *Sartre ateizminin doğurduğu problemler*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Güvenç, E. (2013). *J. P. Sartre felsefesinde bulantı kavramı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hamner, E. L. (2003). Relieving Jean-Paul Sartre's "Nausea": Semiotics, suicide, and the search for God in Walker Percy's "The Second Coming". *Christianity and Literature*, 52(2), 181-202.

Kerr, C. M. (2010). Stomaching the truth: Getting to the roots of Nausea in the work of Jean Paul Sartre and Flannery O'Connor. *Christianity and Literature*, 60(1), 67-96.

Moeller, C. (1969). *J. P. Sartre ve tabiat üstünün bilinmemesi*. (Çev: M. Toprak), Remzi Kitabevi.

Mounier, E. (1986). *Varoluş felsefelerine giriş*. (Çev: S. R. Kırkoğlu), Alan Yayıncılık.

Murdoch, I. (1981). *Sartre'in yazarlığı ve felsefesi*. (Çev: S. Hilav), Ağaoğlu Yayınları.

Robbe-Grillet, A. (1982). Bulantının mirasçıları bizleriz. S. Hilav (Ed.), *Yazko Felsefe Yazıları 2. Kitap* içinde (143-145.ss.), Ağaoğlu Yayınları.

Sartre, J. P. (1963). *İş işten geçti*. (Çev: Z. Bengan), Varlık Yayınları.

Sartre, J. P. (1989). *Sözcükler*. (Çev: B. Onaran), Payel Yayınları.

Sartre, J. P. (1994). *Yaşanmayan zaman*. (Çev: G. Devrim), Can Yayınları.

Sartre, J. P. (1999). *Akıl çağı*. (Çev: G. Devrim), Can Yayınları.

Sartre, J. P. (2010). *Varlık ve hiçlik*. (Çev: G. Çankaya Eksen, T. Ilgaz), İthaki Yayınları.

Sartre, J. P. (2010). *Varoluşçuluk*. (Çev: A. Bezirci), Say Yayınları.

Sartre, J. P. (2016). *Bulantı*. (Çev: M. Celal), Can Yayınları.

Strathern, P. (1998). *90 Dakikada Sartre*. (Çev: N. Uçansoy), Gendaş Yayınları.

Timuçin, A. (2004). *Felsefe sözlüğü*. Bulut Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this article is to examine the concepts of nausea and redundancy, which are emphasized in the philosophy of the existentialist philosopher Jean Paul Sartre. As is known, it is the distinguishing feature of existentialist philosophers that they insist that existence precedes essence. In this context, it would be appropriate to say that all of Sartre's philosophical views are based on this background. According to him, all the views that argue that the essence of man is prior to his existence are illusions and there is no different field of existence beyond the visible. The existence of a transcendent power that determines the essence of man and creates him according to a certain shape is unacceptable. Man, whose existence has no meaning whatsoever, exists on earth as a coincidental being. According to Sartre, man first exists and then becomes whatever he wants to be; at least it potentially carries it inside. God, who is thought to have shaped man according to a certain essence, as a carpenter shapes a stool, does not actually exist. Therefore, as a free being, man is responsible for all his choices; responsible for self-determination.

Sartre examines existence in two categories. The names of these categories of being are as follows: Being-in-itself, being-for-itself. Being-in-itself identical with itself does not have consciousness; it is motionless, causeless, contingent, and therefore totally redundancy. Being-in-itself, whose essence precedes its being, differs from being for itself in the point of not being able to determine its essence.

In Sartre's philosophy, being for itself corresponds to human consciousness. As a conscious being who has the opportunity to constantly create himself and therefore has a deficiency in himself, a human being is a being who always carries the possibility of being something he is not. This gives him the opportunity to define himself. In this context, man is a free being who makes choices and is fully responsible for these choices. Being for itself has to determine itself again and is alone at the point of making sense of its existence.

In Sartre's philosophy, the individual is evaluated in the category of being for other. The gaze of other objectifies the being-for-itself. Relationship with other person is unsettling and takes place on the basis of conflict. The other's gaze imprisons being-for-itself in the situation it is in. But despite all these negative connotations, there is no possibility for me to exist without someone else. The owner of the gaze objectifying the me is also the person objectified by me. That is, while I objectify the other as the subject-me, the other also objectifies me as the subject-me.

Man, who is a contingent being (that is, without a reason for his existence, possible not to exist as well as to exist), came into existence by chance. It doesn't make

any sense for it to exist on earth or perish. In this context, man must become conscious of his original contingency and accept his redundancy. But one feels existential disgust when one accepts that it is unreasonable, absurd, and redundancy. Sartre uses the concept of nausea for this feeling of disgust. The feeling of nausea experienced by Raguentin, the hero of Sartre's famous novel "Nausea", is a feeling that can be felt not only towards objects but also towards himself, his fellows, in short, all beings. According to him, this feeling, which is experienced at different times and at different rates, is not a finite feeling. However, despite all its negative connotations, the feeling of nausea, as expressed by Sartre, is a feeling that can be instrumentalized for the individual on the way to realizing his existence.

The concepts of nausea and anxiety are different from each other and used in very different meanings in Sartre's philosophy. Anxiety is the inner constriction felt by the person who is condemned to freedom in the face of the responsibility of this freedom. Nausea, on the other hand, is the feeling of disgust experienced by the person who realizes that he is a contingent being on earth and that he is completely redundancy.